

FORBRUGET I KØBENHAVNSKE FAMILIER I 1916, 1922 og 1931

AF POVL HEIBERG

DE tre Forbrugsundersøgelser, som Statistisk Departement har foretaget i 1916, i 1922 og i 1931, tillader om end med noget Besvær¹⁾ at se, hvorledes Forbruget stiller sig i de 3 nævnte Aar i Indtægtsklassen 4—5000 Kroner i københavnske²⁾ Familier. Uagtet der kun er 6 Aar mellem det førstnævnte Aar og kun 9 Aar mellem de to sidstnævnte Aar, har Ændringerne paa mange økonomiske Omraader været saa voldsomme i disse 15 Aar, at man paa Forhaand er indstillet paa at træffe Forskydninger baade i det absolute og det relative Forbrug.

Undersøgelserne, der spænder over et helt Aars Forbrug, omfatter i de tre nævnte Aar henholdsvis 22, 10 og 63 Familier. I 1931 drejer det sig næsten udelukkende om Arbejderfamilier i Haandværk og Industri, medens Undersøgelsen i 1916 navnlig omfattede Tjenestemandsfamilier. Den mellemliggende Undersøgelse i 1922 var ikke begrænset til en bestemt Samfundsklasse, og Repræsentanterne for det legemlige Arbejde var i denne Undersøgelse talrigere end i 1916. Ogsaa paa andre Punkter er der Forskel paa de tre Grupper af Familier. Dette fremgaar af Tabel I, der viser, hvorledes de forskellige Indtægtskilder fordeler sig i de tre Aar.

Med Hensyn til Familiernes Ophugning af Personer og af Forbrugsenheder er der ikke nogen betydelig Forskel mellem de tre Aar, hvilket ogsaa fremgaar af Tabel I.

I 1922 udgør Mandens Hovedfortjeneste næsten Familiens hele Indtægt. I 1916 havde Mandens Hovedfortjeneste kun udgjort $\frac{2}{3}$ af den samlede Indtægt, medens hans Bifortjeneste tillige med Hustruens og Børnenes Indtægter m. m. tilsammen udgjorde den resterende $\frac{1}{3}$. Endelig ser man i 1931, at disse sekundære Ind-

¹⁾ Materialet fra de to sidste Aar er i Statistiske Meddelelser kun bearbejdet efter Udgiftsklasser.

²⁾ København omfatter i denne Artikel hele Hovedstaden.

FORBRUGET I KØBENHAVNSKE FAMILIER I 1916, 1922 og 1931

AF POVL HEIBERG

DE tre Forbrugsundersøgelser, som Statistisk Departement har foretaget i 1916, i 1922 og i 1931, tillader om end med noget Besvær¹⁾ at se, hvorledes Forbruget stiller sig i de 3 nævnte Aar i Indtægtsklassen 4—5000 Kroner i københavnske²⁾ Familier. Uagtet der kun er 6 Aar mellem det førstnævnte Aar og kun 9 Aar mellem de to sidstnævnte Aar, har Ændringerne paa mange økonomiske Omraader været saa voldsomme i disse 15 Aar, at man paa Forhaand er indstillet paa at træffe Forskydninger baade i det absolute og det relative Forbrug.

Undersøgelserne, der spænder over et helt Aars Forbrug, omfatter i de tre nævnte Aar henholdsvis 22, 10 og 63 Familier. I 1931 drejer det sig næsten udelukkende om Arbejderfamilier i Haandværk og Industri, medens Undersøgelsen i 1916 navnlig omfattede Tjenestemandsfamilier. Den mellemliggende Undersøgelse i 1922 var ikke begrænset til en bestemt Samfundsklasse, og Repræsentanterne for det legemlige Arbejde var i denne Undersøgelse talrigere end i 1916. Ogsaa paa andre Punkter er der Forskel paa de tre Grupper af Familier. Dette fremgaar af Tabel I, der viser, hvorledes de forskellige Indtægtskilder fordeler sig i de tre Aar.

Med Hensyn til Familiernes Ophugning af Personer og af Forbrugsenheder er der ikke nogen betydelig Forskel mellem de tre Aar, hvilket ogsaa fremgaar af Tabel I.

I 1922 udgør Mandens Hovedfortjeneste næsten Familiens hele Indtægt. I 1916 havde Mandens Hovedfortjeneste kun udgjort $\frac{2}{3}$ af den samlede Indtægt, medens hans Bifortjeneste tillige med Hustruens og Børnenes Indtægter m. m. tilsammen udgjorde den resterende $\frac{1}{3}$. Endelig ser man i 1931, at disse sekundære Ind-

¹⁾ Materialet fra de to sidste Aar er i Statistiske Meddelelser kun bearbejdet efter Udgiftsklasser.

²⁾ København omfatter i denne Artikel hele Hovedstaden.

FORBRUGET I KØBENHAVNSKE FAMILIER

Tabel I.

Oversigt over Indtægterne i Indtægtsklassen 4—5000 Kr. i København.

	22 Familier i 1916 i Gennemsn.	10 Familier i 1922 i Gennemsn.	63 Familier i 1932 i Gennemsn.
Antal Personer i Familien	3,4	3,8	3,5
» Forbrugsenheder	3,15	2,73	2,87 ¹⁾
Indtægter	Kr.	Kr.	Kr.
Mandens Hovedfortjeneste	2828	4258	3832
» Bifortjeneste	910	134	114
Hustrus og Børns Fortjeneste	343	55	271
Indtægt af Logerende, Pensionærer o. l.	66	84	70
Modtaget Syge- eller anden Forsikring	19	1	82
Andre Indtægter	268	21	82
Indtægter ialt	4434	4553	4451
Udgifter ialt	4328	4452	4448
Indtægter ÷ Udgifter	106	101	3

tægtskilder atter spiller en Rolle, idet de da udgør omtrent $\frac{1}{7}$ af den samlede Indtægt.

I de to første Aar, 1916 og 1922, løber Regnskaberne rundt med et gennemsnitligt Overskud af 100 Kroner, medens Regnskabet i det sidste Aar, 1931, balancerer lige omkring 4450 Kroner. Af dette Aars Indtægt skriver sig tilmed de 82 Kroner fra Arbejdsløshedshjælp og Sygehjælp med Halvdelen fra hver.

I Tabel II er vist Udgifternes Fordeling paa de 9 ofte benyttede Hovedposter²⁾ i de tre Aar, 1916, 1922 og 1931, og endelig er i Tabel III vist den procentvise Fordeling af de samme Udgiftsposter.

For at kunne skønne over de Svingninger, som de tre Talrækker i de to Tabeller viser, maa dog de meget forskellige »Pristal« i de tre Aar have i Erindring. I 1916 var det for hele Landet udregnede Detailpristal 136, men i 1922 199 og i det sidste Iagttagelsesaar 154. Dette Detailpristal er beregnet med Priserne i 1914 som Udgangspunkt.

¹⁾ Udregnet efter den internationale Omregningsskala bliver det 2,69 Forbrugsenheder, medens der her er benyttet en ældre Omregningsskala.

²⁾ Denne »Decimalinddeling« er for Eksempel benyttet i »Danske Arbejderfamiliers Forbrug«. 2. Afd. 1901, S. 100 og i »Budgetlægning« 1927 (J. Frimodts Forlag).

Tabel II. Oversigt over Udgifterne i Indtægtsklassen 4—5000 Kroner i København i 1916, i 1922 og i 1931.

	22 Familier i 1916	10 Familier i 1922	63 Familier i 1931
Antal Personer i Familien	3,4	3,8	3,5
» Forbrugsenheder i Familien . . .	3,15	2,73	2,87
	Kr.	Kr.	Kr.
1. Kosten	1340	1769	1598
heraf Sprit, Tobak og »Fortæring ude«	179	108	198
2. Klæder og Fodtøj	526	470	480
3. Bolig	575	517	612
4. Brændsel og Belysning	237	284	160
5. Vask og Vedligeholdelse	294	206	340
6. Forsikringer, Foreninger og lignende samt Undervisning	353	257	363
7. Skatter	151	260	187
8. Adspredelser	276	277	363
9. Iøvrigt	576	418	345
heraf »Fremmed Hjælp«	143	65	26
Porto, Telefon og lignende	36	34	21
Udgifter i alt pr. Familie	4328	4458	4448
Udgift pr. Familienmedlem	1273	1172	1255
Udgift pr. Forbrugsenhed	1347	1634	1547
Udgift til Kosten pr. Forbrugsenhed . .	425	648	556
Udgift til Kosten fraregnet Sprit, Tobak og »Fortæring ude« pr. Forbrugsenhed	369	608	486

Tabel III. Udgifternes procentvise Fordeling i Indtægtsklassen 4—5000 Kroner i København i 1916, i 1922 og i 1931.

	1916 pCt.	1922 pCt.	1931 pCt.
1. Kosten	31,0	39,7	35,9
2. Klæder og Fodtøj	12,2	10,5	10,8
3. Bolig	13,3	11,6	13,8
4. Brændsel og Belysning	5,5	6,4	3,6
5. Vask og Vedligeholdelse	6,8	4,6	7,6
6. Forsikringer, Foreninger og lignende samt Undervisning	8,2	5,8	8,2
7. Skatter	3,5	5,8	4,2
8. Adspredelser	6,4	6,2	8,1
9. Iøvrigt	13,3	9,4	7,8
	100	100	100

I Nationaløkonomisk Tidsskrift 1926, S. 49, er der foretaget en detaljeret Gennemgang af Forskydningerne mellem Forholdene i 1916 og i 1922. Der skal derfor her kun gaas nøjere ind paa Forskellighederne mellem Talrækkerne fra 1922 og 1931.

Udgiften til Kosten ligger relativt noget lavere i 1931 end i 1922, men et saa stort Fald, som Pristallet giver Formodning om, findes dog ikke. Udgiften til Klæder og Fodtøj ligger ens i de 2 Aar og udgør omkring 475 Kroner. Huslejen ligger omtrent 100 Kroner højere i 1931 end i 1922, men i Aarene mellem de 2 Iagttagelsesaar er ogsaa Huslejen steget noget for de Boliger, som det her navnlig drejer sig om. Fraregnet een Husleje paa 200 Kroner og 3 Huslejer paa 1100 Kroner ligger Huslejerne ret tæt samlede omkring Gennemsnittet 600 Kroner. Brændsel og Belysning har i 1931 kostet 124 Kroner mindre end i 1922. Vask og Vedligeholdelse, der i 1922 laa paa 200 Kr, er i 1931 næsten 150 Kroner højere, hvilket navnlig skyldes Køb af Møbler for 150 Kroner. Der findes i 1931 18 Familier, hvis Udgift til Møbler i Aarets Løb ligger under 30 Kroner, medens 18 Familier har haft en Udgift paa over 200 Kroner. Af den følgende Konto »Forsikringer, Foreninger og lign. samt Undervisning«, der nu med 363 Kroner er lige saa høj som i 1916 og 100 Kroner højere end i 1922, falder 100—150 Kroner paa Bidrag til Fagforeningen og til Arbejdsløshedskassen, knapt 100 Kroner paa Bidrag til Sygekassen, og for de 53 Familier, der har tegnet Livsforsikring, godt 100 Kroner til Betaling heraf. Til andre Foreninger og til Brand- og Tyveriforsikring medgaar kun godt en Snes Kroner. Skatter er faldne fra 260 Kroner til 187 Kroner i de 9 Aar mellem de 2 Observationsaar. Relativt er Faldet fra 5,8 pCt. til 4,2 pCt. af de samlede Udgifter, men Kontoen ligger dog endnu 0,7 pCt. over Procenten i 1916. Udgifterne til Adspredelser ligger henved 100 Kroner højere i 1931 end i de 2 tidligere Observationsaar og naar 363 Kroner. Til Biografer medgaar 6 Kroner, til Radio 36 Kroner, til Lotteri og andre Spilleudgifter 43 Kroner, til Bøger, Aviser samt Blade 73 Kroner, medens Resten af de 363 Kroner gaar til Cykle og andre Transportudgifter samt til forskellige Forlystelser.

Den meget brogede Udgiftspost »Iøvrigt« viser et Fald, der for største Delen skyldes, at de 2 Underposter »Fremmed Hjælp« og »Porto, Telefon og lignende« begge er lavere i 1931 end i 1922.

Ved Bedømmelsen af det foran nævnte Forhold, at Indtægter og Udgifter i 1931 i disse Regnskaber praktisk set falder sammen, saaledes at der intet bliver tilovers til Sparekassebogen, maa det

Tabel IV. Sammenligning mellem Udgifternes procentvise Fordeling i Indtægtsklassen 4—5000 Kr. i 1922 og i Indtægtsklassen 3—4000 Kr. i 1931.

	1922	1931
Antal Familier	10	30
Antal Personer i Familien	3,8	3,6
Antal Forbrugsenheder	2,73	2,85
	pCt.	pCt.
1. Kosten	40	39
2. Klæder og Fodtøj	10	10
3. Bolig	12	14
4. Brændsel og Belysning	6	4
5. Vask og Vedligeholdelse	5	7
6. Forsikringer, Foreninger o. l. samt Undervisning	6	8
7. Skatter	6	3 ¹ / ₂
8. Adspredelser	6	8
9. Iøvrigt	9	6 ¹ / ₂
	100	100

erindres, at Udgiftsposterne Nummer 2, 5 og 6 ofte rummer en Del Opsparing ved Forøgelse af Klæder og af Bohave samt ved Livsforsikring.

Her skal ikke gaas ind paa de Forskydninger og Omlægninger i Forbruget af Fødevarer, der er sket i de omhandlede Aar. Dog skal som et smukt Eksempel paa Forbrugets Hensyntagen til Prisen anføres det Antal Æg, som hver Forbrugsenhed fortærede i de 3 Aar. I 1916 fortæredes omtrent 100 Stykker, i 1922 $\frac{1}{3}$ flere og i 1931 godt 200 Stykker, medens Prisen for et Æg i de 3 Aar var henholdsvis 16, 16 og 10 Øre.

Da Detailpristallet i Aarene fra 1922 til 1931 som allerede nævnt er ændret fra 199 til 154, ligger det nær ogsaa at sammenligne det omtalte Forbrugs Fordeling i 1922 med Forbrugets Fordeling i Indtægtsklassen 3—4000 Kroner i 1931. I dette Aar findes i denne Indtægtsklasse 30 Familier. Denne Sammenligning er udført i Tabel IV, idet det bemærkes, at de 30 Familiers gennemsnitlige Indtægt er 3641 Kroner, og at Mandens Hovedfortjeneste udgør $\frac{3}{4}$ af denne Sum. Det gennemsnitlige Underskud er 150 Kroner. Uagtet det iagttagne Antal Familier i 1922 kun er 10, følges Tabelens to Rækker af Procenttal ret nøje ad. Fraregnet det lavere Tal for Skat, er der egentlig ingen Afvigelse, der er Anledning til at lægge videre Vægt paa.